

STADSDEBAT

Erfgoed in beweging?

VERSLAG

Stadsdebat in kader van
de vernieuwing van het s-RSA

STRATEGISCH PROJECT
Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen

STADSDEBAT

Erfgoed in beweging?

VERSLAG

Stadsdebat in kader van de vernieuwing van het s-RSA

DATUM

dinsdag 5 december 2017

LOCATIE

AMUZ, Antwerpen

ORGANISATIE

Stadsontwikkeling stad Antwerpen

INHOUDSTAFEL

1. Omkadering [pagina 3](#)
 2. Genodigden: interne en externe experts [pagina 4](#)
 3. Toelichting Onroerend Erfgoed in Antwerpen [pagina 5](#)
 4. Inspirerende spreker 1: Christian Rapp [pagina 6](#)
 5. Inspirerende spreker 2: Tim Vekemans [pagina 7](#)
 6. Themasesie 1: cases [pagina 8](#)
 7. Themasesie 2: stellingen [pagina 13](#)
 8. Volgende stappen [pagina 16](#)
- Colofon [pagina 17](#)

1. OMKADERING

De stad Antwerpen werkt volop aan de vernieuwing van haar strategisch Ruimtelijk Structuurplan (s-RSA). Drie thema's structureren het proces: Levendige woonstad, Slimme netwerkstad en Robuust landschap. Het stadsdebat 'Erfgoed in beweging?' past binnen het eerste thema.

Antwerpen denkt na over de stad van morgen. In die stad wordt veel aandacht geschonken aan het verleden. Zorg voor het historisch patrimonium en stadsontwikkeling zijn twee zijden van één medaille: het één kan niet zonder het ander. Net zoals de opvattingen rond stedelijke ontwikkeling constant evolueren is dat ook voor het denken rond onroerenderfgoedzorg het geval.

Antwerpen wil haar patrimonium beschermen en een rol geven in het leven van vandaag. Want terwijl de wereld rondom ons razendsnel verandert, wordt het belang van erfgoed steeds duidelijker.

Maar hoe gaan we met het onroerend erfgoed om in de toekomst? In hoeverre moeten we vasthouden aan bestaand patrimonium in een stad waar alles zo snel verandert en ruimtelijk verschuift? Moeten we erfgoed behouden waar de context ervan volledig verdwenen is? En indien we het behouden, welke invulling moet het dan krijgen? Hoe gaan we om met het straatbeeld en de onderbreking van een harmonieus patroon? Het zijn maar enkele invalshoeken die onderwerp waren van het stadsdebat 'Erfgoed in beweging?'.

2. GENODIGDEN: INTERNE EN EXTERNE EXPERTEN

Naast stadsmedewerkers van verschillende entiteiten kwamen op dit stadsdebat zowel vertegenwoordigers van andere overheden als externe experts mee debatteren. Niet alleen de erfgoeddiensten van andere steden of publieke administraties maar ook experts vanuit andere disciplines of invalshoeken waren ruim vertegenwoordigd. De stad deed bovendien een beroep op een aantal inspiratoren om het debat bijkomend te voeden: Antwerps stadsbouwmeester Christian Rapp (TU Eindhoven en Rapp+Rapp architecten) en architect Tim Vekemans (UHasselt en RE-ST architecten).

INTERNE EXPERTEN collega's van verschillende stadsdiensten

- Afdeling ruimte – stadsontwikkeling
- Afdeling communicatie en participatie – stadsontwikkeling
- Afdeling onroerend erfgoed – stadsontwikkeling
- Afdeling vergunningen – stadsontwikkeling
- Team stadsbouwmeester – stadsontwikkeling
- Stadsbeheer

EXTERNE EXPERTEN Ervarensdeskundigen, vertegenwoordigers uit het middenveld en studenten

- Vlaamse overheid
- Experts en studiebureaus
- Projectontwikkelaars
- Architecten
- Stedelijke monumentendiensten
- Erfgoedverenigingen
- Beheerders/eigenaar van erfgoed
- Wijkcomités

3. TOELICHTING ONROEREND ERFGOED IN ANTWERPEN

Het erfgoeddebat in het kader van de actualisering van het Ruimtelijk Structuurplan Antwerpen was een bijzonder interessante gelegenheid voor de stedelijke dienst monumentenzorg om van gedachten te wisselen met verschillende partners uit verschillende invalshoeken. De focus lag op de 20ste-eeuwse gordel en de specifieke problematiek met betrekking tot erfgoedzorg die deze zone met zich meebrengt. Doel van de werking van de stedelijke dienst monumentenzorg is enerzijds het onroerend erfgoed van de stad veilig te stellen en anderzijds om mee na te denken over en te zoeken naar pistes die dit behoud koppelen aan een dynamische stedelijke ontwikkeling. Erfgoed wordt daarmee niet alleen een ankerpunt binnen maar ook een impuls voor stadsontwikkeling.

Belangrijk onderdeel van de werking van de dienst monumentenzorg is adviesverlening in algemene zin en in het bijzonder wat betreft aanvragen voor stedenbouwkundige vergunningen. Bij de informatiegaring en evaluatie staan een aantal instrumenten ter beschikking. Voor beschermd erfgoed is dat in de eerste plaats het

onroerenderfgoeddecreet. Voor inventarispannen en panden gelegen binnen CHE-gebieden stipuleert de stedelijke bouwcode dat aan de aanvraag tot het verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning voldoende informatie moet toegevoegd worden om de erfgoedwaarden te kunnen beoordelen. Om de evaluatie te objectiveren beschikt de dienst monumentenzorg ook over een door het stadsbestuur goedgekeurd afwegingskader.

Wanneer we enerzijds te maken krijgen met recent bouwkundig erfgoed of wanneer we in globo naar de 20ste-eeuwse gordel kijken dan kunnen we dezelfde criteria die we toepassen op eeuwenoude panden ook gebruiken voor het recent bouwkundig erfgoed, maar stelt zich anderzijds de pregnante vraag: wat is in de 20ste-eeuwse gordel erfgoed. Waar moeten we op inzetten? Wat is waardevol om te behouden? Waar liggen kansen voor ontwikkeling?

4. INSPIRERENDE SPREKER 1: CHRISTIAN RAPP

De Antwerpse stadsbouwmeester Christian Rapp gaf zijn visie over hoe erfgoed een voorname rol blijft spelen in de actuele stadsontwikkeling. Hij vertrekt daarbij vanuit de stelling dat “Antwerpen een charmant miljoenendorp is”. Door de historische ontwikkeling van de stad en een “oerknal” in de 19de eeuw, is Antwerpen een grootse stad maar tegelijk ook kleinschalig. De mix aan voorzieningen verspreid over de stad zorgen ervoor dat alles binnen korte afstand bereikbaar is.

Met de toekomstige bevolkingsgroei staat de 21ste-eeuwse stadsontwikkeling voor een grote uitdaging. De Stadsbouwmeester pleit voor een gematigde groei waar kwaliteit verkozen wordt boven kwantiteit. De Kernstad, dit is het Antwerpse grondgebied binnen de Ring, is bijna verzadigd qua bebouwing maar laat wel vernieuwing van het weefsel toe. De zone rond de Ring, waar nu verschillende ontwerpwedstrijden over gaande zijn in het kader van het

“Over de Ring”-project, bevat veel potenties voor verdere ontwikkeling. Met het beeld van de “Ringstrasse” zoals deze uit Wenen, moeten we volgens de Stadsbouwmeester, streven naar een stedelijke ruimte waar het groen een prominente rol krijgt. De potenties van het Antwerpse grondgebied buiten de Ring en op Linkeroever zijn enorm. Er is voldoende ruimte om de bevolkingsgroei van de komende decennia op te nemen. Deze verdichting moeten we aangrijpen om het weefsel en de publieke ruimte te vernieuwen.

5. INSPIRERENDE SPREKER 2: TIM VEKEMANS

Tim Vekemans houdt een pleidooi voor het niet-bouwen. Volgens hem kunnen veel van de ruimtelijke behoeften opgelost worden binnen het bestaande patrimonium. Echter is er een reflex om een nieuwe programmabehoeft te koppelen aan nieuwbouw of uitbreiding. Door de initiële vraag kritisch te bekijken kan ruimte gevonden worden in bestaand patrimonium. Er zijn immers teveel onderbenutte ruimten in het stedelijke weefsel.

Naar analogie met de onderbenutting in het bouwpatrimonium wordt ook de weginfrastructuur onderbenut. Hier kunnen potenties gevonden worden om meer publieke ruimte te creëren door te ontharden, toe te eigenen of weg te nemen.

Vekemans pleit voor de opmaak van twee kaarten. De waarderingskaart geeft aan welk patrimonium waardevol is om te behouden, en dus tegelijk welk patrimonium afgebroken kan worden. De tweede kaart is de overmaatkaart die de onderbenutte ruimten in de stad in kaart brengt en in beeld brengt welk patrimonium afgestoten kan worden. Deze twee kaarten moeten ons helpen om slimmer met ons bestaand patrimonium om te gaan zodanig dat ongebreidelde stadsuitbreiding kan vermeden worden.

6. THEMAESSIE 1: CASES

In een eerste themasessie werden aan de deelnemers aan de hand van fotomateriaal drie gebieden gepresenteerd. Alhoewel het om concrete voorbeelden uit Antwerpen ging konden de geselecteerde gevallen ook geabstraheerd worden.

Bedoeling was om tot een discussie te komen die de individuele casus oversteeg en de onderliggende algemene thema's wist te detecteren. Om de discussie te stroomlijnen werden voor elk van deze gebieden vier vragen/stellingen geponeerd:

1. Dit is erfgoed want...
2. Dit moet behouden blijven want...
3. Op deze plek is onoordeelkundig omgegaan met het erfgoed want...
4. Met welke andere wijken komt deze casus overeen?

De voorgestelde casussen waren de wijk Moretusburg in Hoboken met de daarbij aansluitende industrie, de door sociale woningbouw gedomineerde wijk van het Kiel en tenslotte in het centrum van Antwerpen de Oudaan, waar zowel de politietoren als het winkelcentrum zich als fremdkörper binnen het historisch weefsel nestelden.

In het onderstaand overzicht zijn de belangrijkste krachtlijnen, zoals die tijdens de bespreking in kleine groepjes aan bod kwamen samengevat. Binnen het tijdsbestek dat voor deze themasessie voorzien was kon geen sterk uitgewerkte of goed beargumenteerde visie gedistilleerd worden. Het doel was vooral de belangrijkste aandachtspunten te detecteren.

case 1 — Moretusburg

1. Dit is erfgoed want...

Het gebied is een combinatie van industrie en wonen. De woningen zijn er gekomen in functie van de industrie. De wijk is als een geheel gebouwd en heeft een belangrijke sociaalhistorische waarde. Het heeft ook waarde als stedenbouwkundige ontwikkeling in relatie met de Schelde. De erfgoedwaarde werd gedefinieerd vanuit de identiteit, de geschiedenis en de functie van de plek.

Het stedenbouwkundig plan, de ontwikkelingen in het kader van de industrie en de relatie met de Schelde zijn belangrijke erfgoedelementen. In de industriezone bevinden zich interessante gebouwen (bv. de Wolkammerij) en landmarks (bv. schouwen, kranen). De woonwijk is vooral belangrijk als stedenbouwkundig geheel en niet zozeer omwille van de architectuur van de individuele woningen.

Uit de discussie bleek dat niet enkel de gebouwen of relictten an sich maar ook andere waarden (bv. sociale waarde, stedenbouwkundige context) een belangrijke rol spelen bij het definiëren van erfgoed. Naar de toekomst zal er mogelijk minder samenhang tussen woonzone en industriegebied zijn, wat voor een groter contrast zorgt.

2. Dit moet behouden blijven want...

Als te behouden objecten of elementen werden vooral de stedenbouwkundige lay-out, het stratenpatroon, de assen en de oudere industriële panden naar voor geschoven. Voor de bebouwing in de woonwijk moet vooral op de eenheid en de kleinschaligheid ingezet worden. Behoud van het erfgoed is aangewezen omdat de woonwijk homogeen is, een duidelijke identiteit heeft met groot potentieel. De grote – industriële – gebouwen bieden opportuniteiten voor nieuwe invulling.

In de discussie kwam vooral de problematiek van selectie en waardering aan bod. Is een oordeel gebaseerd op een objectief (of te objectiveren) criterium of gaat het eerder om persoonlijke appreciatie? Waar halen we criteria? Er is een duidelijke nood aan een kader om dergelijk geheel te benaderen vanuit de invalshoek erfgoed. Wanneer er wordt afgebroken en een nieuwe ontwikkeling zich aandient blijft de vraag of die dan meer kwalitatief is.

3. Op deze plek is onoordeelkundig omgegaan met het erfgoed want...

Voor de grootschaligheid van de industriële ontwikkeling naast het historisch weefsel veroorzaakt een schaalbreuk. De manier waarop de verkeersproblematiek is aangepakt (parkings,...) hebben het oorspronkelijk karakter van de wijk aangetast. De oorspronkelijke

aansluitingen van de wijk zijn verdwenen. Het publiek domein is weinig aantrekkelijk en versterkt het erfgoed niet. Doordat de bewoning van de Schelde werd afgescheiden ligt daar een potentie die niet benut is. De invulling van de gebouwen is erg monofunctioneel.

4. Met welke andere wijken (in andere steden) komt deze case overeen?

De Kronenburgwijk (Deurne), 't Dokske (Merksem). Ook in Gent zijn er vergelijkbare wijken.

case 2 — Oudaan en omgeving

1. Dit is erfgoed want...

Binnen het geselecteerde gebied blijkt heel wat erfgoed aanwezig. Zowel de historische bebouwing aan de zuidzijde van de Oudaan als de politietoren worden als waardevol gepercipieerd. De volledige straatwand in/aan de Oudaan is waardevol vanwege zowel architectuur, materiaalgebruik als typologie.

De politietoren van Renaat Braem wordt als waardevol beschouwd. Dit is sprekende architectuur. Momenteel zorgt vooral de storende inplanting van de parking voor het gebouw voor een negatieve evaluatie. Mocht hier een echt plein komen dan zal dit het gebouw sterk ten goede komen.

Over de waarde van het winkelcentrum ('de bijenkorf') zijn de meningen verdeeld. Sommigen vinden het complex interessant, anderen vinden dat het slecht ingevuld en aangekleed is en vooral veel plaats inneemt. Er gaan eveneens stemmen op voor afbraak van het geheel en herontwikkeling van de site.

Ook over de nieuwbouw op de hoek van de Kammenstraat en de Oudaan (de Helix) is er discussie. Dit wordt enerzijds als een interessante hedendaagse ingreep gezien die het bouwblok kwalitatief afwerkt. Anderzijds wordt het ook lelijk en (beeldver)storend bevonden.

2. Dit moet behouden blijven want...

Voor de zuidzijde van de Oudaan is er een consensus wat betreft het behoud van de bestaande gebouwen omwille van de historische en architecturale kwaliteit van de bebouwing. Ook over de politietoren is er unanimiteit wat betreft het behoud van het gebouw vanwege de erfgoedwaarde.

Behoud van het winkelcentrum wordt als optie weerhouden mits uitzuivering, betere doorwaadbaarheid en heraanleg van het plein. Indien geopteerd wordt voor afbraak moet de overheid duidelijke randvoorwaarden formuleren zodat vanuit private projectontwikkeling niet voor een (financiële) maximalisatie van de bebouwing op de site gekozen wordt. Er is op deze plek nood aan een echt plein en aan groen. Vervanging door een kwalitatieve nieuwbouw die zich naar schaal, korrel en materialen inpast in de Korte en Lange Gasthuisstraat, de Everdijstraat en de Oudaan zou opportuun zijn.

Vanuit het kritische kamp voor het Helixproject wordt de vraag gesteld of politietoren wel concurrentie nodig had.

3. Op deze plek is onoordeelkundig omgegaan met het erfgoed want...

De Oudaan vraagt rustig afgewerkte straatwanden. Het ontleisterde hoekpand waar de 'Berlin' is gehuisvest, het nieuwe buitenschrijnwerk in het nummer 6 en de verlaagde vensteropeningen tot vitrines aan de even zijde van de Oudaan worden als onoordeelkundige ingrepen beschouwd. Door zijn huidige configuratie werkt het winkelcentrum niet, de winkels zijn moeilijk bereikbaar en de vele kleine hoekjes zorgen voor een onveilig gevoel. De architecturale vertaling zorgt niet voor een meerwaarde in de omgeving.

4. Met welke andere wijken (in andere steden) komt deze case overeen?

De zuidzijde van de Oudaan doet denken aan de Kouter in Gent.

case 3 — Kiel

1. Dit is erfgoed want...

Vanaf het interbellum is het Kiel een belangrijke stedenbouwkundige entiteit binnen de ontwikkeling van Antwerpen. In de wijk worden tal van sociale woningbouwprojecten gerealiseerd met als exponent de Braemblokken. De wijk wordt in al zijn verscheidenheid toch gepercipieerd als een ensemble met een sterke samenhang. Een dergelijke concentratie aan collectieve sociale woningbouw, is niet alleen binnen Antwerpen maar ook op Vlaams niveau, eerder uitzonderlijk.

Naast de (collectieve) woningbouw van allerlei schaalniveaus zijn er in de wijk nog structurerende gebouwen, waaronder bijvoorbeeld het CC Nova, een publiek gebouw dat in deze wijk zeker een belangrijke rol vervult.

2. Dit moet behouden blijven want...

De erfgoedwaarde van de wijk situeert zich op verschillende vlakken: sociaal, economisch en architecturaal.

Het karakter van de wijk wordt sterk bepaald door de verschillende gebouwde ensembles. De open ruimte in het gebied wordt ook vanuit een erfgoedperspectief als een duidelijke (meer)waarde gezien.

3. Op deze plek is onoordeelkundig omgegaan met het erfgoed want...

In het verleden ondergingen al heel wat ensembles met sociale woningen een transformatie om in te spelen op nieuwe noden en normeringen. Daarbij werd het erfgoedaspect niet steeds volwaardig onderkend en meegenomen. Binnen bepaalde ensembles ontstaat door een verschil in materiaalgebruik een disharmonie die de kwaliteit van het geheel zeker niet ten goede komt. Het belang van de open ruimte zou zich moeten vertalen in een actiever gebruik. De groene ruimte moet een beter en efficiënter gebruik krijgen. Dit vraagt zowel eenmalige investeringen als recurrente inspanningen naar onderhoud.

Naast de optie voor behoud moet men de vraag durven stellen naar wat afgebroken kan worden. De vraag naar een evenwichtige selectie en criteria voor die selectie stelt zich. Er gaan stemmen op om delen van het projectgebied volledig te herdenken, gelet op de problemen die deze met zich meebrengen naar beheer en leefbaarheid. De vraag stelt zich in hoeverre gebouwen zich moeten aanpassen aan de gebruikers of anderzijds de gebruikers kunnen wijzigen in functie van de gebouwen. Gebouwen kunnen ook een nieuwe (gemeenschaps)functie opnemen.

4. Met welke andere wijken (in andere steden) komt deze case overeen?

Voor vergelijkbare situaties wordt gerefereerd naar de Gentse Coupure en de modelwijk/expowijk in Laken (Brussel).

Bedenkingen

Ter afsluiting van de eerste themasessie werd aan de deelnemers gevraagd om bedenkingen die onmiddellijk voor de geest kwamen in de vorm van een quote op te schrijven.

Meningen blijken in verschillende gevallen verdeeld. Erfgoed is niet voor iedereen eenduidig. Deze vaststelling vestigt duidelijk de aandacht op het ontbreken van een geobjectiveerd afwegingskader, waarin vanuit een duidelijke visie keuzes vooropgesteld worden. Het is moeilijk om bij de beoordeling voldoende afstand te nemen bij het waarderen van (sub)recente architectuur.

Het creëren van een waardenkaart waarin aan de hand van verschillende parameters erfgoed wordt gevalideerd kan een waardevol instrument zijn voor het beleid rond en het beheer van onroerend erfgoed.

Ook andere methodologische kwesties komen aan bod: het belang van inzicht in de volledige context, de discussie tussen behoud en afbraak, ruimteneutraal bouwen als uitgangspunt,...

In de discussie, die rond de verschillende casussen gevoerd werd, spelen vaak stedenbouwkundige argumenten een belangrijke rol (wat de intrinsieke link tussen erfgoedzorg enerzijds en stadsontwikkeling anderzijds nog maar eens benadrukt). De relatie met een kwalitatief openbaar domein (waarbij open ruimte en groen als belangrijk naar voor geschoven worden) komt sterk naar voor in de commentaren.

Ook het belang van de gemeenschap van mensen (in tegenstelling tot de gemeenschap van gebouwen) komt in verschillende commentaren als essentieel naar voor. Historische gelaagdheid en stedelijke structuur spelen een fundamentele rol.

7. THEMAESSIE 2: STELLINGEN

Met als doel het scherp stellen van een aantal thema's binnen de onroerenderfgoedzorg in het algemeen en in de 20ste-eeuwse gordel in het bijzonder werden zeven tegengestelde stellingen geponeerd, waarop de deelnemers aan het stadsdebat zowel pro als contra konden reflecteren. De belangrijkste sleutelbegrippen uit de discussie worden hieronder in één zin samengebracht.

STELLING 1 nieuwbouw is geen piste zolang hergebruik van bestaande gebouwen mogelijk is *versus* een gebouw moet altijd plaats kunnen maken voor nieuwbouw

De eerste reflex zou steeds van hergebruik moeten uitgaan vanwege de grotere duurzaamheid en de kleinere maatschappelijke kost. Historische gebouwen dragen het DNA van een maatschappij in zich en bepalen de identiteit en het karakter van de gebouwde omgeving. Nieuwbouw kan vaak de technische/artistieke kwaliteit van oudere gebouwen niet evenaren. Maar een evoluerende maatschappij vraagt ook nieuwe gebouwen die tegemoet komen aan nieuwe noden met nieuwe vormen, technieken en materialen. Elke generatie bouwt aan de eigen leefomgeving.

STELLING 2 een gebouw dat zijn functie verliest kan een andere functie krijgen *versus* een gebouw dat zijn functie verliest kan geen nieuwe functie krijgen

Een herbestemming is steeds mogelijk maar moet duurzaam zijn en mag de draagkracht van een gebouw niet overschrijden, rekening houdend met de erfgoedwaarden, de context, de technische en de economische factoren. In uitzonderlijke gevallen kan een behoud an sich te verantwoorden zijn.

STELLING 3 typologie primeert op harmonie *versus* harmonie primeert op typologie

In gevallen waar een gebouw een landmark is, een sterke individualiteit heeft, een belangrijke sociale betekenis heeft binnen zijn omgeving kan typologie primeren op harmonie. Daar tegenover staan argumenten die harmonie laten primeren zoals leesbaarheid, samenhang, respect, rechtszekerheid.

STELLING 4 façadisme is logisch bij herbestemming *versus* façadisme is onzin

Enerzijds is het behoud van louter façades verdedigbaar wanneer deze een belangrijke functie in het straatbeeld of binnen de ruimtelijke context vervullen en/of wanneer de achterliggende structuren geen erfgoedwaarde meer hebben. Anderzijds is façadisme een (duur) zwakgebod waarbij gevel en achterliggend gebouw programmatorisch niet meer matchen.

STELLING 5 de erfgoedsector is onmisbaar om de identiteit van de stad te behouden *versus* de erfgoedsector is te behoudsgezind

Erfgoedexperten zijn nodig binnen een consequent, geobjectiveerd en tegelijk evenwichtig beleid dat behoud en ontwikkeling weet te verzoenen. Dit beleid veronderstelt een faciliterende dialoog en openheid naar andere partners.

STELLING 6 nieuwe architectuur weegt nooit op tegen de kwaliteit van een gebouw met erfgoedwaarde *versus* gebouwen mogen altijd vervangen worden indien er een gebouw van een hoge architecturale kwaliteit in de plaats komt

Het is duurzamer om een bestaand gebouw te laten staan. In het verleden bouwde men voor de eeuwigheid, vandaag is dat niet meer het geval. Behoud van het bestaande daagt uit om na te denken over herbestemming. Anderzijds drukt elke generatie zijn stempel op de leefomgeving wat kan zorgen voor kwaliteitsverhoging. De durf om te vernieuwen is tevens een uitdaging.

STELLING 7 een gebouw moet 50 jaar oud zijn om erfgoed te worden *versus* ook nieuwbouw kan erfgoed zijn

De leeftijd van een gebouw uit zich in de aanwezigheid in het collectief geheugen. Authenticiteit en zeldzaamheid beginnen pas na een zekere tijd te spelen. De tijdsfactor zorgt voor een belangrijk deel van de context. Maar verschillende erfgoedwaarden zoals de socio-culturele of esthetische waarden, kunnen ook bij een nieuw gebouw afgelezen worden.

Inzichten

Ter afsluiting werd aan de deelnemers gevraagd om inzichten die ze tijdens het stadsdebat verworven te noteren.

Uit de voorgelegde stellingen en de daaruit voortvloeiende discussie blijkt dat afweging steeds belangrijk is alvorens standpunten in te nemen. Er bestaan geen universele regels maar erfgoed is een gesprek, een dialoog. Daarbij is duurzaamheid een belangrijk, maar ook moeilijk afwegingskader. Ook binnen het harmoniebegrip is nuancering nodig.

De bouwfysische kwaliteit en uitwerking van hedendaagse gebouwen is vaak kleiner dan bij historische gebouwen, zodat het bestaande in de eerste plaats moet gekoesterd worden. Door onderbenutting worden daarenboven heel wat kansen gemist.

Over de mogelijkheden tot herbestemming en het aannemen van nieuwe functies of nieuwe gebruikers (mits inachtneming van een aantal randvoorwaarden) is er grote eensgezindheid.

Erfgoed moet breed bekeken worden, zowel het gebouw of het ensemble op zich als een breder ruimtelijk perspectief dringt zich op. Maar ook andere dan ruimtelijke factoren spelen een rol: omgevingsfactoren, socio-culturele factoren, emotionele betrokkenheid,... In dit perspectief zou ook façadisme een plaats kunnen krijgen.

De erfgoedsector was zeer behoudsgezind in de jaren 80 en 90 als reactie op de kaalslag en ongebreideld bouwen in de jaren 60 en 70. Vanaf 2005 heerst er in de sector een grotere flexibiliteit en kijkt men meer en meer naar haalbaarheid, hergebruik, functionaliteit. Er doet zich een (gunstige) evolutie voor van statische naar dynamische erfgoedzorg.

De factoren die bepalend zijn voor het vaststellen van erfgoedwaarde kunnen mutatis mutandis ook toegepast worden op nieuwbouw. Ook daar wordt een streven naar kwaliteit vooropgesteld (in tegenstelling tot het 'arm' bouwen dat schering en inslag is).

Tenslotte is constante sensibilisering een fundamentele vereiste. Erfgoedzorg begint immers aan de basis. Wat betreft draagvlakcreatie en draagvlakverbreding is er nog een belangrijke weg te gaan.

De erfgoedsector blijkt nog veel onbekenden in zich te hebben bij het grote publiek. Goed overleg is onmisbaar.

8. VOLGENDE STAPPEN

Behalve dit verslag, verwerken we alle input ook in de vernieuwing van het ruimtelijk structuurplan Antwerpen. Verder worden de verworven inzichten meegenomen binnen de verschillende stadsdiensten die hier in de dagelijkse werking voortdurend mee geconfronteerd worden.

Wie nog interessante info heeft en deze niet heeft kunnen delen tijdens het stadsdebat, kan deze nog steeds bezorgen aan:

- katrijn.apostel@stad.antwerpen.be
- monumentenzorg@stad.antwerpen.be

COLOFON

REDACTIE

Stadsontwikkeling — Johan Veeckman

EINDREDACTIE

Stadsontwikkeling — Caroline Wijckmans,
Greet Donckers, Katrijn Apostel en
Stéphanie D'hulst

FOTOGRAFIE

Frederik Beyens en Lucid

LAY-OUT

Duall, Benjamin Martijn